

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ :

ศึกษากรณีสิทธิในการสมรส

ฉัตรดนัย แก้วเกิด¹, ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา²

^{1,2}สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: s59123440134@ssru.ac.th¹, tanawat.pi@ssru.ac.th²

บทคัดย่อ

การสมรสเป็นสิทธิของชายและหญิง โดยถือว่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด คือ การจดทะเบียนสมรสต่อหน้านายทะเบียน การสมรสจึงจะสมบูรณ์และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แต่จากข้อเท็จจริงพบว่า ปัจจุบันมีคู่รักที่มีความหลากหลายทางเพศเกิดขึ้น บุคคลเหล่านี้มีความต้องการสมรส โดยทำตามแบบของกฎหมายเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกับคู่สมรสชายหญิง จึงเกิดปัญหาว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิในการสมรสหรือไม่

ผลวิจัยพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลาย ทางเพศ

คำสำคัญ : บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ, เพศ, สมรส

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

Legal problems regarding fundamental rights of lesbian, gay, bisexual, and transgender/transsexual people (LGBT): Research of marriage right

Chatdanai Keawkerd¹, Tanawat Pisitchinda²

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

Email : s59123440134@ssru.ac.th¹, tanawat.pi@ssru.ac.th²

Abstract

Marriage is the right of men and women, which is considered as one of legal act required to comply with the form as prescribed by law, namely the marriage registration in presence of the registrar so that the marriage will be complete and protected under the law. Based on the fact that, currently, there are couples who have a variety of sexuality, these people desires to legalize their marriage in order to obtain protection equal to male and female spouses. There is a problem whether LGBT people are eligible to marry or not.

The research shows that Thailand has not specified any law to support the marriage registration of LGBT people.

Keywords : LGBT, sex, marriage

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

บทนำ

บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ คือ บุคคลที่มีความต้องการทางเพศกับบุคคลที่อาจจะเป็นเพศเดียวกัน ซึ่งเกิดได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่ในปัจจุบันนี้ได้ปรากฏว่า มีเพศทางเลือกถือกำเนิดขึ้นมา ซึ่งคำว่า “เพศทางเลือก” หมายความว่า เพศที่ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้ที่ต้องการเลือกเองว่าตนต้องการเป็นเพศใดหรือที่คนในสังคมเรียกว่า “กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” ซึ่งคนในกลุ่มนี้ไม่ว่าจะเป็นกะเทย เกย์ ทอม เลสเบียน ฯลฯ ก็ย่อมหมายถึงกลุ่มคนที่มีความพึงพอใจหรือความรักใคร่กับคนเพศเดียวกัน อยากร่วมชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน และสมรสกันเพื่อให้กฎหมายได้คุ้มครองในสิทธิต่าง ๆ เหมือนคู่สมรสชายหญิงทั่วไป คนในสังคมมักมองคนกลุ่มนี้เป็นพวกผิดปกติทางเพศ เป็นตัวประหลาด เป็นที่น่ารังเกียจ รวมถึงไม่ให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ด้วยกัน ทำให้คนกลุ่มนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม มีความเหลื่อมล้ำมากกว่าเพศปกติทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด ในหลาย ๆ ด้าน และทัศนคติของบุคคลทั่วไปต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็ไม่ดีเท่าที่ควร เป็นเหตุให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลาย ๆ เรื่อง และรวมถึงสิทธิบางประการที่คนกลุ่มนี้ไม่สามารถได้รับเหมือนกับคนเพศปกติทั่วไป จึงมีปัญหาทางกฎหมายว่าบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิในการสมรสหรือไม่อย่างไรอันเป็นปัญหาที่นำมาสู่งานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายเกี่ยวกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่สำคัญ แบ่งได้ดังนี้

กะเทย หมายถึง คนที่มีอวัยวะเพศทั้งชายและหญิง, คนที่มีจิตใจและกิริยาอาการตรงข้ามกับเพศของตน (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2560)

เกย์ หมายถึง ผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน ทางอารมณ์ ทางความสัมพันธ์ทางเพศ หรือร่างกาย

ทอม หมายถึง ผู้หญิงที่มีลักษณะคล้ายกับผู้ชายและชอบผู้หญิงด้วยกันซึ่งอาจไม่ได้เป็นดีเสมอไป ซึ่งคำว่า “ทอม” มาจากคำว่า “Tomboy” ในภาษาอังกฤษ

ดี หมายถึง ผู้หญิงที่มีลักษณะหรือมีกิริยาอาการแสดงออกที่เป็นหญิงและชอบผู้หญิงด้วยกัน ซึ่งอาจไม่ได้เป็นผู้ชายข้ามเพศหรือทอมเสมอไป ซึ่งคำว่า “ดี” มาจากคำว่า “Lady” ในภาษาอังกฤษ

เลสเบียน หมายถึง ผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน ทางอารมณ์ ทางความสัมพันธ์ทางเพศ หรือร่างกาย (TCIJออนไลน์, 2558)

อัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) หมายถึง การที่บุคคลคนหนึ่งรับรู้ว่าคุณสมบัติของตนเองที่ต้องการที่จะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย โดยบางคนนั้นมีการรับรู้ว่าคุณสมบัติที่ต้องการเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายตรงกับอวัยวะเพศหรือโครงสร้างทางร่างกายของตนเอง ในขณะที่บางคนนั้นก็มีการรับรู้ว่าคุณสมบัติที่ต้องการเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย แตกต่างไปจากอวัยวะเพศหรือโครงสร้างทางร่างกายของตนเอง โดยเรียกบุคคลในกลุ่มหลังว่าบุคคลที่มีความ

หลากหลายทางเพศ เช่น ผู้ที่มีโครงสร้างทางร่างกายเป็นผู้ชายโดยมีจิตใจและกิริยาอาการตรงข้ามกับเพศของตน ที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า กะเทย (ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ เป็นความคิดที่บุคคลมีเกี่ยวกับความเป็นหญิงความเป็นชายของตน บุคคลต่างก็มีความรู้สึกว่าเป็นหญิง หรือเป็นชายมากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป (สมวดี ไชยเวช, 2556:21)

โดยสาเหตุของภาวะการข้ามเพศนั้น ยังไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจน แต่สาเหตุนั้นอาจมีแนวโน้มที่เกิดจากหลาย ๆ ปัจจัยรวมกันและมีความลึกซึ้งซับซ้อน (โชตวิรัช สุวงศ์, 2557:21)

แนวคิดและกฎหมายเกี่ยวกับการอยู่กินกันฉันสามีภริยาในประเทศไทย

ในทางพฤตินัย การอยู่กินกันฉันสามีภริยา หมายถึง การที่บุคคลสองคนนั้นใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยา ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันสร้างครอบครัวร่วมกัน (wichianlaw, 2559) ซึ่งแสดงออกให้วิญญูชนทั่วไปและสังคมรับรู้ว่าคุณใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยา โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายมากนัก เช่น กรณีหากมีบุตร และบุตรนั้นได้เกิดจากหญิงที่ได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่ได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” จากกรณีข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอำนาจในการที่จะใช้ปกครองเด็ก เพราะเนื่องจากบุตรเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดาแต่เพียงผู้เดียว สิทธิในการใช้อำนาจปกครองบุตร จะตกเป็นของมารดาแต่เพียงผู้เดียว

ในทางนิตินัย การอยู่กินกันฉันสามีภริยานั้น คือ ชายหญิงจะต้องทำการสมรสกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457 ที่บัญญัติว่า “การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น” ซึ่งการสมรสจะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด โดยการสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1458 ซึ่งบัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย” และจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น กรณีหากมีการหย่าร้างกัน ก็จะมีการแบ่งสินสมรสที่ทั้งคู่ได้ทำมาหาได้มาระหว่างสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 ซึ่งบัญญัติว่า “สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน

(1) ที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส

(2) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าเป็นสินสมรส

(3) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส”

อย่างไรก็ตามหากคู่สมรสมีการหย่าร้างกันสินสมรสจะต้องมีการแบ่งให้ได้สัดส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1533 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อหย่ากันให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน” (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2560:96)

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

แนวคิดและกฎหมายเกี่ยวกับการอยู่กินกันฉันสามีภริยาในต่างประเทศ

ประเทศเนเธอร์แลนด์ การสมรสหรือการอยู่ด้วยกันในรูปแบบใดก็ตาม จะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีบุคคลระหว่าง 2 คนเท่านั้น ไม่สามารถเกิน 3 คนได้ ในการสมรสหลายคนในครั้งเดียวนั้นไม่สามารถกระทำขึ้นได้ นอกจากนี้จะทำการหย่าร้างกับคู่สมรสสายแรกก่อน หรือคู่สมรสสายแรกเสียชีวิตไปก่อน บุคคลที่จะทำการสมรสกันนั้นต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป และจะทำการสมรสระหว่างบุคคลที่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงหรือลงมาด้วยกันไม่ได้ (RainDutch, 2560) ประเทศเนเธอร์แลนด์นั้นเป็นชาติแรกที่มีกฎหมายรับรองการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศด้วยกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งมอบสิทธิในการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมให้อีกด้วย (TCUออนไลน์, 2556)

ประเทศไต้หวัน โดยการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายได้วันของเพศปกติ คือ ชายกับหญิงนั้น จะทำได้ก็ต่อเมื่อมีบุคคลระหว่าง 2 คนเท่านั้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าจะใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภริยา ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน และไม่สามารถทำการสมรสระหว่างบุคคลที่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงหรือลงมาด้วยกันได้ โดยมีเงื่อนไขต่าง ๆ คล้ายกับกฎหมายของประเทศไทยและประเทศเนเธอร์แลนด์ข้างต้น

ในปีพุทธศักราช 2562 ไต้หวันเป็นประเทศแรกที่มีกฎหมายอนุญาตให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถสมรสกันได้ โดยในกฎหมายกำหนดว่าจะต้องเป็นบุคคลที่มีเพศเดียวกันและมีอายุ 18 ปีขึ้นไป หากทั้งสองฝ่ายประสงค์ต้องการที่จะใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภริยา ในลักษณะที่สร้างความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดไม่รังเกียจกัน สามารถไปจดทะเบียนสมรสได้ที่สำนักงานทะเบียนราษฎร แต่ห้ามมิให้ทำการจดทะเบียนระหว่างบุคคลที่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงหรือลงมาด้วยกันหรือญาติสายขนานที่มีความใกล้ชิดสนิทกัน (Radio TaiwanInternational, 2562)

ประเทศคิวบา จากเดิมการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายโดยปกติ จะกระทำได้เมื่อมีบุคคลระหว่าง 2 คนเท่านั้น คือ เพศชายและเพศหญิงสามารถสมรสกันได้ ซึ่งมีเงื่อนไขในการสมรสต่าง ๆ โดยยึดตามหลักศีลธรรม และในปัจจุบันรัฐสภาคิวบาลงมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่อนุญาตให้เพศเดียวกันหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถสมรสกันได้ โดยไม่ได้ระบุเพศไว้แต่อย่างใด ซึ่งขั้นตอนหลังจากนี้เป็นการจัดทำประชาพิจารณ์และลงประชามติเพื่อประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว (PPTV Online, 2562)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากตัวบทกฎหมาย ตำรา วิชาต่าง ๆ และศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลต่าง ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ “เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” และ “เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อมูลที่เป็นเอกสารทางวิชาการ เกี่ยวกับสิทธิในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่

- 1.1 ข้อมูลที่เป็นเอกสารเชิงวิชาการ
- 1.2 ข้อมูลที่เป็นเอกสารด้านคดีความ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยรวบรวมแล้วผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน
ได้แก่

- 2.1 ส่วนที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมาย
- 2.2 ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากตำราและหนังสือ
- 2.3 ส่วนที่เป็นงานวิจัยและบทความ
- 2.4 ส่วนที่เป็นคำพิพากษาศาล

3. การวิเคราะห์ ศึกษาและให้ความหมายข้อมูลในรูปของการอธิบายโดยการอ่านและจับประเด็น จัด
กลุ่มข้อมูล เชื่อมโยงแนวคิด ขยายความเชื่อมโยง หาความหมาย หาข้อสรุป

4. สถานที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ได้แก่ ตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย
วิทยานิพนธ์ บทบัญญัติกฎหมาย จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ห้องสมุดประชาชน หอสมุด
แห่งชาติ ห้องสมุดสำนักอบรมกฎหมายเนติบัณฑิตยสภา เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ยอมรับ หรือรับรองให้บุคคลที่มีความหลากหลายทาง
เพศสมรสกันได้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศไทยควรมีกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่คุ้มครองและให้สิทธิหรือเสรีภาพในการ
ทำนิติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากปัจจุบันกาลเวลาได้
เปลี่ยนไป สังคมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็ได้เปลี่ยนไปตามกาลเวลาด้วย ซึ่งบุคคลที่มีความหลากหลายทาง
เพศมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่บุคคลเหล่านั้นต้องการสิทธิและเสรีภาพทางสังคม และได้รับการ
คุ้มครองทางกฎหมายทางด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสถาบันครอบครัว คือ การได้รับการจดทะเบียนสมรสที่ถูกต้อง
เหมือนกับคู่สมรสชายหญิงทั่วไป เพื่อให้กฎหมายได้พัฒนาควบคู่ไปกับสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ควรมี
การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้ได้รับการ
คุ้มครองจากกฎหมายด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางสังคม

เนื่องจากในสังคมปัจจุบัน บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีจำนวนมาก และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน
อย่างเปิดเผย โดยมีหน้าที่ต่าง ๆ เหมือนดังเช่น บุคคลธรรมดาทั่วไป เช่น หน้าที่ในการเสียภาษี เป็นต้น ดังนั้น
สังคมก็ควรรับรองสิทธิในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันทางกฎหมายให้แก่บุคคลดังกล่าวด้วย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้
รัฐออกกฎหมายให้บุคคลดังกล่าวสมรสกันได้

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์” ครั้งที่ 3
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2562

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการวิจัยในเรื่องสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเท่านั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการวิจัยเกี่ยวกับสิทธิในการมีทายาทของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ใช้ชีวิตร่วมกันด้วย

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตา อาจารย์ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และช่วยเหลือให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย อีกทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกคนที่สนับสนุนผู้เขียนในทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- โชติวิชช์ สุวงศ์.(2557).คนข้ามเพศ.(พิมพ์ครั้งที่1).กรุงเทพฯ : เอสทีจี ซีพี.
- ไพโรจน์ กัมสิริ.(2560).การสมรส.(พิมพ์ครั้งที่9).กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมวดี ไชยเวช.(2556).ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเพศสภาพและพฤติกรรม.(พิมพ์ครั้งที่1).จังหวัดนครปฐม : ภูมิการพิมพ์.
- ทนายความและที่ปรึกษาทางกฎหมาย.(2559).ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562, จาก https://wichianlaw.blogspot.com/2016/09/blog-post_3.html
- ไทยรัฐออนไลน์.(2560).เพศที่สามกับสังคมไทย.สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/953020>
- สำนักราชบัณฑิตยสถาน.(2560).คำเกี่ยวกับเพศ.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562, จาก <http://www.royin.go.th>
- RadioTaiwanInternational.(2562).ได้หวั่นผ่านกฎหมายการสมรสเพศเดียวกัน นับเป็นประเทศแรกในเอเชียที่บัญญัติกฎหมายเฉพาะอนุญาตให้คนเพศเดียวกันจดทะเบียนสมรสได้.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562,จาก<https://th.rti.org.tw>
- RainDutch.(2560).จดทะเบียนในฮอลแลนด์.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562,จาก <http://www.thai-dutch.net/law02.php>
- PPTV Online.(2562).คิวบาไฟเขียวกฎหมายคนเพศเดียวกันแต่งงาน.สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2562, จาก<https://www.pptvhd36.com/news/>
- TCIJออนไลน์.(2556).สิทธิของคู่ชีวิตเพศเดียวกัน.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2013/02/watch/2100>
- TCIJออนไลน์.(2558).คำศัพท์เกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย.สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2562,จาก <https://www.tcijthai.com/news/2015/03/watch/5711>